

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV
SLOVENIJE

Turjaška ulica 1, 1000 Ljubljana
tel.: 01 2001-176, faks: 01 4257-293, e-pošta: info@zbd-s-zveza.si

Posvetovanje sekcij Zveze bibliotekarskih društev Slovenije

»Upravljanje znanja v knjižnicah«

(19. in 20. september 2016, Maribor)

**PODPORA RAZISKOVALCEM V OKOLJU NEETIČNEGA ZNANSTVENEGA
PUBLICIRANJA**

Avtorji: Mira Vončina, mag. Janez Jug, mag. Boštjan Mur, mag. Mirjam Kotar

Izveček:

Neetične založniške prakse postajajo vse bolj razširjene v znanstvenem komuniciranju in nekateri avtorji jih povezujejo predvsem s širjenjem modela odprtega dostopa. Menimo, da jih z njim ne smemo enačiti, saj se neetično delovanje pojavlja tudi v drugih modelih objavljanja. Povečuje se število lažnih založnikov in revij, ugrabljenih revij, plenilskih konferenc in zbornikov, lažnih faktorjev vpliva ter spletnih strani z lažnjivimi podatki, vključno z napačnimi ali ugrabljenimi mednarodnimi standardnimi številkami publikacij. Povečuje se število objav v takšnih publikacijah. To je problem raziskovalcev, avtorjev, knjižničarjev, bralcev in uporabnikov bibliografskih podatkov pri vrednotenju raziskovalne uspešnosti in habilitacijskih postopkih.

Problem je že pri poimenovanju takih praks oz. ustrezni terminologiji, zato je dobrodošel dogovor na letošnjem sestanku predstavnikov OSIC-ev, IZUM-a in ARRS, da se kot skupni izraz za plenilske, predatorske, roparske, lažne, ugrabljene revije uporablja izraz sporne revije. Te se delijo na plenilske revije, ki se trudijo prikazati kot ugledne, čeprav to niso, in na lažne revije, ki ugrabijo identiteto ugledne revije. Sporne revije se okoriščajo z modelom odprtega dostopa, saj zaračunavajo stroške objave (praviloma v manjših vsotah) in služijo zaradi velikega števila objav. Vendar pa morebitna plačljivost objave objave oz. APC stroški (Article processing charges) ni zadosten dokaz za plenilsko naravo revije ali založbe. Tudi najodličnejše založbe (lahko) zaračunavajo objave v odprtem dostopu. Ključno je, da sporne revije ne zagotavljajo kakovosti, ker nimajo vzpostavljenih evalvacijskih postopkov za sprejem objave ali pa ti postopki ne dosegajo mednarodno primerljivih standardov.

S to problematiko se operativno, dnevno ukvarjamo visokošolske knjižnice pri vodenju bibliografij v COBISS.SI, vse bolj pa tudi pri svetovanju avtorjem pred morebitno objavo, saj je smiselno zlorabe preprečevati že pred objavo. Aktivno se s tem ukvarjajo tudi OSIC-i pri verifikaciji bibliografskih zapisov objav v domnevno spornih publikacijah. Pri tem se opiramo na mednarodne dokumente in iniciative.

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV
SLOVENIJE

Turjaška ulica 1, 1000 Ljubljana
tel.: 01 2001-176, faks: 01 4257-293, e-pošta: info@zbd-s-zveza.si

V mednarodnem prostoru nastajajo iniciative, ki jih avtorji in knjižničarji lahko konsultiramo, npr. COPE (Committee on Publication Ethics), ki je sprejel odmevne Principe transparentnosti in najboljše prakse znanstvenega objavljanja, v katerem lahko prepoznamo tudi osnovne elemente preverjanja (t. i. »Checklist«) istovetnosti in kvalitete (spletnih) znanstvenih publikacij. Akademske institucije, založniška združenja in komercialni ponudniki izdelujejo sezname zaupanja vrednih revij in založnikov (bele sezname) ter sezname tistih, ki (morda) ravna neetično (črne sezname). Oba pristopa imata svoje prednosti in slabosti. Kljub mnogim očitkom, da so vsi sezname in sistemi pristranski in pomanjkljivi, so najbolj zanesljivi naročniški viri, npr. citatne baze in metrike Scopus ter Web of Science. Veliko podatkov o serijskih publikacijah nudi tudi Ulrichsweb ter baza ISSN. Ugotovljamo pa, da plenilski založniki uspejo vsaj začasno prevarati tudi te servise ter njihove nadzorne mehanizme.

Kot pripomočki so na voljo številni prosto dostopni viri, npr.: Google, Googlovi zemljevidi, blogi raziskovalcev, sezname J. Bealla, Direktorij revij odprtega dostopa (DOAJ), iniciativa Think. Check. Submit, selektivna podatkovna baza znanstvenih revij v odprtem dostopu ROAD, združenje zanesljivih založnikov odprtega dostopa OASPA, baza podatkov licenčnih pogojev založb in politik posameznih financerjev SHERPA/RoMEO, sistemi oz. portali akademskih institucij za vrednotenje revij, slovenska bibliografska podatkovna baza COBIB.SI. Prostodostopen je tudi spletni vodič ODKJG o nepoštenih založniških praksah, v katerega smo vključili elemente za preverjanje kvalitete revij in založnikov ter primere spornih založniških praks.

Pri našem delu torej odkrivamo različne oblike neetičnega znanstvenega publiciranja ter glavne vire za preverjanje zanesljivosti revij in založb ter z njimi povezanih odgovornih oseb. Ugotavljamo pa, da pristojna telesa za znanost zamujajo s sprejemom zavezujočih in operativnih stališč.

ARRS in OSIC-i so sprejeli sklep, da pripravijo aplikacijo za zbiranje in preverjanje podatkov o spornih revijah in seznam revij, v katerih se odsvetuje objavljanje člankov. Center ISSN za Slovenijo je kot član omrežja ISSN uvedel ukrep za preprečevanje izdelovanja bibliografskih zapisov člankov iz spornih revij v COBISS.SI s tem, da uveljavi diskrecijsko pravico, da zaenkrat domnevno sporni reviji ne dodeli začasne številke kontinuiranega vira.

Nadaljnje reševanje te problematike bodo določile tudi same visokošolske ustanove z obravnavo takih objav v svojih habilitacijskih postopkih. Še vedno ni jasno, ali bodo do njih zavzele enotno ničelno toleranco in jih popolnoma izločile iz obravnave ali pa jih bodo upoštevale vsaj kot strokovno dejavnost.

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV
SLOVENIJE

Turjaška ulica 1, 1000 Ljubljana
tel.: 01 2001-176, faks: 01 4257-293, e-pošta: info@zbd-szeva.si

Bibliografija:

- Bohannon, John: Who's Afraid of Peer Review? Science, vol. 342, iss. 6154, 2013, str. 60-65 DOI: 10.1126/science.342.6154.60
- Gruber, Thorsten: Academic sell-out: how an obsession with metrics and rankings is damaging academia. Journal of Marketing for Higher Education, vol. 24, iss. 2, 2014, str. 165-177. DOI:10.1080/08841241.2014.970248
- Hojnik, Janja.: Roparske revije v znanosti, v: Pravna praksa, 2015, št. 49/50, str. I–VII
- Jeffrey Beal: Weakness of journal whitelists, blog, 2nd June 2016, <https://scholarlyoa.com/2016/06/02/the-weaknesses-of-journal-whitelists/#more-7536>
- Klipšteter, Tomaž: Asistentu Mihi Mariču se je imenovanje v naziv docenta ustavilo zaradi objave v plenilski reviji. Dnevnik, 24. september 2015
- Klipšteter, Tomaž: Visoko šolstvo: Maričev pogled na habilitacijski zaplet. Dnevnik, 24. september 2015
- Lukić, T. et al.: Predatory and fake scientific journals/publishers – a global outbreak with rising trend: A Review, v: Geographica Pannonica, vol. 18, Iss. 3, str. 69–81, 2014
- Moosa, Imad. A.: A Critique of the Bucket Classification of Journals: The ABDC List as an Example. Economic Record. 2016, doi: 10.1111/1475-4932.12258
- Olijhoek, Tom, Mitchell, Dominic, Bjørnshauge, Lars: Criteria for open access and publishing, v ScienceOpen Research, 16 November 2015, doi: 10.14293/S2199-1006.1.SOR-EDU.AMHUHV.v1
- Pahor, Dušica: Plenilske revije. Acta medico-biotechnica, vol. 9, no. 1, 2016, str. 7-10
- Vuga, Tanja, Docenturo zavrla objava v plenilski reviji 2, pisma bralcev. Dnevnik, 2. oktober 2015

O avtorjih:

Mira Vončina je univerzitetna diplomirana sociologinja. Od 1985 zaposlena na Fakulteti za družbene vede UL v Osrednji družboslovni knjižnici Jožeta Goričarja. Od leta 2002 sodelavka Osrednjega specializiranega informacijskega centra za družboslovje (OSICD), članica skupine za katalogizacijo KRKS ter dopisna članica Komisije za katalogizacijo pri NUK-u.

mag. Janez Jug je univerzitetni diplomirani novinar in magister komunikologije. Zaposlen je na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani v Osrednji družboslovni knjižnici Jožeta Goričarja. Od leta 2002 je vodja Osrednjega specializiranega informacijskega centra za

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV
SLOVENIJE

Turjaška ulica 1, 1000 Ljubljana
tel.: 01 2001-176, faks: 01 4257-293, e-pošta: info@zbd-s-zveza.si

družboslovje (OSICD) in od leta 2007 urednik Splošnega geslovnika COBISS.SI za družboslovje.

mag. Boštjan Mur je univerzitetni diplomirani bibliotekar in magister informacijskih znanosti. Svetuje raziskovalcem glede bibliometrije in scientometrije, objavljanja, bibliografij in vrednotenja v sistemu SICRIS. Od leta 2011 je sodelavec Osrednjega specializiranega informacijskega centra za družboslovje (OSICD).

mag. Mirjam Kotar, diplomirana politologinja, magistra sociologije. Kot predstojnica ODKJG usmerja razvoj knjižnice, pri čemer poseben poudarek namenja storitvam upravljanja znanja: bibliografije avtorjev, odprti dostop, repozitorij, vrednotenje raziskovalne dejavnosti, uvajanje informacijske pismenosti, vloga akademske knjižnice v strateškem razvoju fakultete in univerze.